

8. Dzh. M. Keyns *Obschaya teoriya zanyatosti, protsenta i deneg* ; [V. Drahomir, L. Kurashov, N. Lyubimova]; pod red. L. Kurashova ; [per. s angl.]. – M. : Helios ARV, 2002. – 352 s.
9. Seligmen B. *Osnovnyie techeniya sovremennoy ekonomicheskoy myisli*. M. : Nauka, 1968. – 435 s.
10. Bauer R. *Social Indicators*. – London, 1966. – 357 p.
11. Campbell J.F. *Leabhar na Feinne. I Gaelic texts. Heroic gaelic ballads collected in Scotland*. – London: National Library of Scotland, 1872. – 272 p.
12. Bekker H. *Chelovecheskiy kapytal : [glavyi iz knyhy] // SShA: ekonomika, polytyka, ydeolohiya*. – 1993. – № 1. – S. 110–119.
13. Asratian E.A. *Yvan Petrovych Pavlov: Zhyzn, tvorchestvo, sovremennoe sostoianye ucheniya*. – M. : Nauka, 1981. – 438 s.
14. *Teoretycheskye osnovyi systemnoho analiza / [Novoseltsev Vyktor Yvanovych, Tarasov Borys Vasylevych, Holykov Vyktor Konstantynovych, Demyn Borys Evhenevych] ; pod red. V.Y. Novoseltseva*. – M. : Maior, 2006. – 592 s.

ДАНІ ПРО АВТОРІВ

Гордей Оксана Дмитрівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів

e-mail: oksana_@ukr.net

Пацай Богдан Дмитрович, кандидат фізико-математичних наук, доцент, доцент кафедри економічної кібернетики

e-mail: pacaj@ukr.net

Університет державної фіскальної служби України

вул. Університетська, 31, м. Ірпінь Київська обл., 08201, Україна

ДАННЫЕ ОБ АВТОРАХ

Гордей Оксана Дмитриевна, доктор экономических наук, профессор, профессор кафедры финансов

e-mail: oksana_@ukr.net

Пацай Богдан Дмитриевич, кандидат физико-математических наук, доцент, доцент кафедры экономической кибернетики

e-mail: pacaj@ukr.net

Университет государственной фискальной службы Украины

ул. Университетская, 31, м. Ирпень Киевская обл., 08201, Украина

DATA ABOUT THE AUTHORS

Hordei Oksana, Doctor of Economics, Professor, Professor Department of the Finance

e-mail: oksana_@ukr.net

Patsai Bogdan, Candidate of Physical and Mathematical Sciences, Associate Pro-fessor, Department of Economic Cybernetics

e-mail: pacaj@ukr.net

University State Fiscal Service of Ukraine

University's street, 31, Irpin, Kyiv region, 08201, Ukraine

УДК 314.17

РЕГУЛЮВАННЯ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Коваль С.П.

Предметом статті є дослідження політики зайнятості населення в Україні, спрямованої на формування механізму державного регулювання в сучасних умовах розвитку ринку праці. У статті розглянуто і проаналізовано сучасний стан вітчизняного підприємництва.

У дослідженні використовувались загальнонаукові та спеціальні методи: аналізу та синтезу, аналогії та порівняння, експертних оцінок тощо.

Результати роботи. Проведено аналіз теоретичних підходів до ринкових засад розвитку сфери зайнятості населення в Україні. Надано пропозиції щодо формування механізму та інструментів державного регулювання ринку праці в сучасних умовах розвитку підприємництва.

Результати дослідження можуть бути використані всіма зацікавленими сторонами, у тому числі органами державної виконавчої влади при вдосконаленні механізмів реалізації соціально-економічної політики зайнятості та державного регулювання ринку праці України.

Висновки. 1. На сьогодні система державного управління процесами на ринку праці потребує використання комплексного підходу у вигляді формування дієвого механізму регулювання.

2. Розв'язання цього та багатьох інших завдань полягає, зокрема, у розробці дієвих інструментів механізму державного регулювання ринку праці.

3. Обґрунтовано необхідність формування відповідних економічних заходів, що дадуть змогу підвищити ефективність функціонування підприємницького сектору та забезпечити значні позитивні перспективи розвитку зайнятості населення.

Ключові слова: державне управління, механізм регулювання, зайнятість населення, ринок праці, законодавчо-правова база, інструменти регулювання, політика зайнятості, підприємництво.

РЕГУЛИРОВАНИЕ ЗАНЯТОСТИ НАСЕЛЕНИЯ В УСЛОВИЯХ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В УКРАИНЕ

Коваль С.П.

Предметом статьи является исследование политики занятости населения в Украине, направленной на формирование механизма государственного регулирования в современных условиях развития рынка труда. В статье рассмотрено и проанализировано современное состояние отечественного предпринимательства.

В исследовании использовались общенаучные и специальные методы: анализа и синтеза, аналогии и сопоставления, экспертных оценок и др.

Результаты работы. Проведен анализ теоретических подходов к рыночным основам развития сферы занятости населения в Украине. Предоставлены предложения относительно формирования механизма и инструментов государственного регулирования рынка труда в современных условиях развития предпринимательства.

Результаты исследования могут быть использованы всеми заинтересованными сторонами, в том числе органами государственной исполнительной власти при усовершенствовании механизмов реализации социально-экономической политики занятости и государственного регулирования рынка труда Украины.

Выводы. 1. На сегодня система государственного управления процессами на рынке труда требует использования комплексного подхода в виде формирования действенного механизма регулирования.

2. Решение этой и многих других задач состоит, в частности, в разработке действенных инструментов механизма государственного регулирования рынка труда.

3. Обосновано необходимость формирования соответствующих экономических мероприятий, которые дадут возможность повысить эффективность функционирования предпринимательского сектора и обеспечить значительные положительные перспективы развития занятости населения.

Ключевые слова: государственное регулирование, механизм регулирования, занятость населения, рынок труда, законодательно-правовая база, инструменты регулирования, политика занятости, предпринимательство.

THE REGULATION OF EMPLOYMENT IN TERMS OF ENTREPRENEURSHIP DEVELOPMENT IN UKRAINE

Koval' S.P.

The subject of article is a research of employment policy of population in Ukraine, aimed at the formation of the mechanism of State regulation in the modern conditions of the development of labor market. The article reviews and analyzes the current state of domestic business.

In the research were used to general scientific and special methods: analysis and synthesis, analogies and comparisons, expert assessments, etc.

The results of work. The analysis of theoretical approaches to market principles the development of employment in Ukraine was conducted. A proposes on forming mechanism and tools of State regulation of the labor market in the modern conditions of development of entrepreneurship were given.

Results of the research may be used by all interesting parties, including organs of State executive power in improving the mechanisms for the implementation of socio-economic policy employment and State regulation of the labor market of Ukraine.

The conclusions. 1. At present, the system of State regulation processes at the labor market requires the use of an integrated approach in the form of forming an effective mechanism of regulation.

2. Solve this and many other tasks stay, in particular, in the formation of effective tools of the mechanism of State regulation of the labor market.

3. Substantiation of necessity of formation of appropriate economic measures that will increase the efficiency of the functioning of the business sector and provide significant positive development prospects of employment.

Key words: state governance, mechanism of regulation, employment, labor market, legal framework, the tools of regulation, the policy of employment, entrepreneurship.

Постановка проблеми. Проблема розвитку підприємництва та зайнятості населення в Україні на даний час є досить актуальною. Адже це пов'язано, по-перше, з тим, що підтримка розвитку підприємництва є одним з найважливіших завдань державної політики.

При цьому створення умов становлення та розвитку національного підприємництва, у першу чергу малого і середнього бізнесу є одним із напрямків політики ринкової трансформації економіки України. Його місце і роль у структурі ринкової економіки визначаються тим, що цей бізнес становить основу дрібного виробництва та зайнятості населення, а підприємництво взагалі є однією з найважливіших ознак ринкової економіки та основною передумовою розвитку будь-якої країни.

По-друге, спрямування національних програм підтримки малого підприємництва сприяє створенню інфраструктури бізнес-інкубаторів, бізнес-центрів, консультаційних та інформаційних систем тощо. Світовий досвід і практика господарювання доводять, що саме існування і взаємодія великих, середніх і малих підприємств, їх природно регульоване оптимальне співвідношення, у тому числі і за рахунок антимонопольного законодавства, становлять характерну рису ринкової економіки. Як особливий сектор ринкової економіки мале і середнє підприємництво здійснює швидку окупність витрат, широку свободу ринкового вибору, забезпечує насичення ринку товарами, послугами та додатковими робочими місцями, сприяє послабленню монополізму в економіці тощо.

Розвиток підприємництва країни є своєрідним індикатором змін у ринковому середовищі. Проте військові дії, що ведуться на території нашої держави, стрімке падіння курсу національної валюти та, як наслідок, різке зниження інвестиційної привабливості української економіки – це лише окремі проблеми, які ставлять під сумнів перспективи розвитку підприємництва та зайнятості населення в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання функціонування ринку праці та принципів його регулювання знайшли висвітлення в численних працях науковців, дослідженнях вчених-економістів, соціологів, фахівців з державного управління: З.П.Бараник, Д.П. Богині, О.В. Бокова, В.С. Васильченка, М.І. Долішнього, Т.М. Кір'ян, Г.І. Купалової, Е.М. Лібанової, В.В. Онікієнка, Л.Г. Рождественської, В.А. Савченка, Г.Г. Трофімової, О.М. Уманського, В.М. Шамоти, Л.С. Шевченко та ін.

Але на даний час в Україні бракує фундаментальних наукових праць, в яких би був присутній комплексний підхід до вивчення проблем державного регулювання в сучасних умовах розвитку ринку праці та підприємницького сектора.

Метою статті є дослідження формування механізму та основних інструментів державного регулювання процесів на ринку праці в умовах розвитку підприємництва в Україні.

Виклад основного матеріалу. В усіх розвинених країнах світу управління зайнятістю населення займає одне з провідних місць у механізмах реалізації державної політики. Це не випадково, оскільки стан ринку праці, забезпечення достатнього для конкретних демосоціальних умов рівня зайнятості характеризують загальний соціально-економічний стан країни, спроможність державної політики вирішувати найбільш гострі проблеми свого розвитку та соціальної безпеки.

У загальносвітовій практиці найбільш відомими є принаймні два основних механізми регулювання зайнятості населення: державно-централізований та децентралізований. Співвідношення чи перевага одного відносно іншого значною мірою залежить від технологічного, структурного та інституціонального складу економіки, положення у міжнародному розподілі праці, включення у процеси глобалізації. Але незалежно від цього, у кожній цивілізованій країні регулювання зайнятості, намагання підтримувати баланс на ринку праці є пріоритетним напрямом державної політики.

В Україні за часи радянської влади сформувалась централізована державна система регулювання зайнятості населення. Слід зазначити, що цей механізм також був поширений у багатьох країнах з ринковою економікою і вважався доволі об'єктивним і соціально справедливим, особливо в кризові періоди.

Як відзначається багатьма відомими економістами, використання в регулюванні зайнятості населення як головного механізму державного централізованого управління є найбільш прийнятним для рівня індустріального розвитку суспільства.

Але поступово під впливом переходу до більш прогресивного рівня розвитку, а саме до постіндустріального, а потім інформаційного суспільства економіки знань, централізована спрямованість державного регулювання теж трансформується у більш гнучку модель, а саме: модель створення необхідних умов для більш вільного вибору кожним громадянином своєї форми зайнятості, можливості її зміни протягом свого життя, розвитку підприємницької ініціативи.

Сьогодні різні вчені в поняття «підприємництво» вкладають [1, с. 25]:

- діяльність заради мети отримання прибутку за рахунок власних або залучених коштів;
- діяльність, засновану на новаторстві і творчому пошуку;
- діяльність з використання майна;
- діяльність з виявленням особистих якостей: ініціативи, спроможності йти на ризик, прагнення знайти спільну мову з контрагентами;

- створення господарських товариств заради виробництва і реалізації товарів (робіт, послуг), з метою прогнозу очікуваного прибутку тощо.

У сучасній Україні склалась неоднозначна ситуація, пов'язана з розвитком підприємництва. По-перше, в Конституції України у статті 43 йдеться, що кожен громадянин має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується. Тобто кожен громадянин одержав право вільно обирати для себе зайнятість, сферу своєї діяльності. Це свідчить, що державне централізоване регулювання зайнятості передає свої повноваження безпосередньо людині як носію своєї робочої сили. По-друге, держава не тільки передає це право громадянину, але й покладає на нього відповідальність за своє майбутнє у професійному розвитку, забезпеченні конкурентоспроможності на ринку праці та одержанні доходів [2].

Якщо з цих позицій оцінювати сучасний механізм регулювання зайнятості населення, то слід зазначити, що на даному етапі цей механізм ще не може працювати в повну силу. Цьому існує низка причин, а основними є:

- перехідний етап соціально-економічної системи суспільства від адміністративно-централізованої моделі до ринкової соціально-орієнтованої;
- значний вплив кризових явищ на соціально-економічний розвиток суспільства і, як наслідок, поширення безробіття та зростання його рівня, поява такого явища, як хронічне (застійне) безробіття;
- знецінення вартості робочої сили, поява люмпенізованого прошарку відчуження населення та інших соціальних небезпечностей.

Цивілізований бізнес взагалі не повинен нехтувати проблемами суспільства, і в цьому полягає пояснення прагнення підприємств знайти компроміс між максимізацією прибутку і необхідністю задовольняти деякі суспільні потреби, зокрема брати участь у реалізації такої соціальної гарантії, як право на працю.

У наш час у різних країнах світу найбільш розповсюджені такі форми участі підприємств у сприянні зайнятості:

- обов'язкові відрахування у фонд зайнятості (фонд безробіття);
- обов'язкові повідомлення (під загрозою штрафу) державній службі зайнятості (біржі праці) про наявність вакансій на своїх підприємствах.

У той же час відомо, що в США за останні 15 років фірми з чисельністю персоналу до 200 чоловік створили до 60% нових робочих місць, головним чином у сфері послуг. За цей же період малі підприємства надали роботу 25 млн. осіб, в той час, коли великі корпорації скоротили кількість зайнятих майже на 3 млн. осіб.

У США однією з основних соціально значущих галузей підприємництва є так званий «четвертий сектор» державно-приватного партнерства. Суть його полягає в тому, що державні структури (штатів або муніципалітетів) визначають пріоритетні напрямки розвитку бізнесу на своїх територіях, вкладають кошти і на конкурсній основі передають приватним підприємцям функції з обслуговування – протипожежна охорона, прибирання сміття, поштові послуги тощо.

Впровадження аналогічної системи в Україні може не тільки підвищити зайнятість тимчасово вивільнених з виробництва, але й знизити витрати на утримання робочої сили, підвищити якість обслуговування населення, що дуже актуально в сучасних умовах.

В Україні розвиток підприємницької діяльності стримують насамперед процедури її державного нагляду, відсутність правових гарантій для підприємців, непослідовність ринкових реформ, нерозвиненість умов для чесного підприємництва, недосконалість законодавства та системи оподаткування в цій сфері тощо.

Проте, не зважаючи на наведені проблеми, що ускладнюють діяльність підприємств, значних перспектив у своєму розвитку підприємство може досягти у короткотривалій і довготривалій перспективах у разі впровадження на державному рівні таких заходів [3, с. 105]:

- зменшення податків для малого та середнього бізнесу;
- надання кредитів для стимулювання експорту;
- ліквідація регуляторних бар'єрів та регулювання тарифів на користь національних виробників;
- формування інфраструктури, забезпечення державних замовлень і прозоре проведення тендерів;
- розширення структури пропозицій на внутрішньому ринку товарів та послуг;
- створення ефективного конкурентного середовища;
- стимулювання інноваційного розвитку;
- відродження підприємницької ініціативи населення;
- створення додаткових робочих місць та підвищення гнучкості зайнятості;
- зміцнення регіональних економік;
- оптимізація державного регулювання підприємницького сектора за допомогою заходів дерегуляції, спрямованих на досягнення європейських стандартів;
- підвищення соціальної відповідальності;
- активізація участі громадськості в прийнятті управлінських рішень стосовно покращення бізнес-середовища;
- розвиток державно-приватного партнерства в Україні.

Держава, формуючи правове поле, повинна сприяти розвитку бізнесу, розв'язуючи проблеми, що одна за одною неминуче виникають під час запровадження нових принципів господарювання. Але, на жаль, переважна більшість цих позитивних надбань упродовж останніх років потонула у вирі законодавчих і підзаконних актів, які часто є неефективними. Підтвердження вищезазначеного демонструють статистичні дані стосовно зменшення кількості суб'єктів підприємництва в Україні у 2015 порівняно з 2010 роком (табл. 1).

Таблиця 1. Кількість суб'єктів підприємництва в Україні у 2010-2015 роках

Суб'єкти підприємництва	Кількість суб'єктів підприємництва, одиниць					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
великого	586	659	698	659	497	423
середнього	21338	21059	20550	19210	16618	15510
малого	2162004	1679902	1578879	1702201	1915046	1958385
Разом	2183928	1701620	1600127	1722070	1932161	1974318

Джерело: [4].

Аналіз наявного стану сучасного підприємництва в Україні дає змогу стверджувати, що нестабільність політичного середовища наносить відчутну шкоду економічному розвитку нашої країни. Підприємництво, особливо мале і середнє, у першу чергу, реагує на негативний вплив дестабілізаційних факторів. Така реакція найчастіше знаходить своє вираження у формі скорочення кількості підприємств приватного сектору, зниження обсягу виробництва та зменшення чисельності працюючих (табл. 2).

Таблиця 2. Чисельність зайнятих працівників у суб'єктів підприємництва в Україні у 2010-2015 роках

Суб'єкти підприємництва	Чисельність зайнятих працівників у суб'єктів підприємництва, тис. осіб					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
великого	2400,3	2449,0	2484,2	2383,7	1915,1	1708,6
середнього	3413,8	3273,5	3188,2	3054,2	2766,4	2632,7
малого	4958,6	4442,0	4285,2	4291,2	4115,2	3838,7
Разом	10772,7	10164,5	9957,6	9729,1	8796,7	8180,0

Джерело: [4].

Як бачимо, у структурі зайнятості працівників найбільшу частку становлять зайняті у суб'єктів малого підприємництва. Як свідчить досвід багатьох країн, кардинальне розширення масштабів діяльності малого підприємництва та збільшення їхнього внеску в економічну і соціальну стабілізацію потребує створення системи адресної державної підтримки малого підприємництва на всіх рівнях: державному, регіональному й місцевому. Під «державною підтримкою» слід розуміти, з одного боку, свідоме створення державними структурами економічних і правових умов, стимулів для розвитку й конкурентної стійкості малого підприємництва, а з іншого боку – вкладання в цю сферу відповідних матеріальних і фінансових ресурсів. Головним принципом державної підтримки є поступове скорочення адміністративно - директивного регулювання малого бізнесу та створення економічних і правових умов для нормальної діяльності суб'єктів малого підприємництва.

Проте, несприятливе економічне та правове середовище щодо ведення підприємницької діяльності в Україні сприяє створенню бар'єрів для повноцінного розвитку підприємництва, а тому, як наслідок, маємо протягом останніх років регресивну динаміку чисельності зайнятих працівників у суб'єктів підприємництва, в тому числі й малого (рис.1).

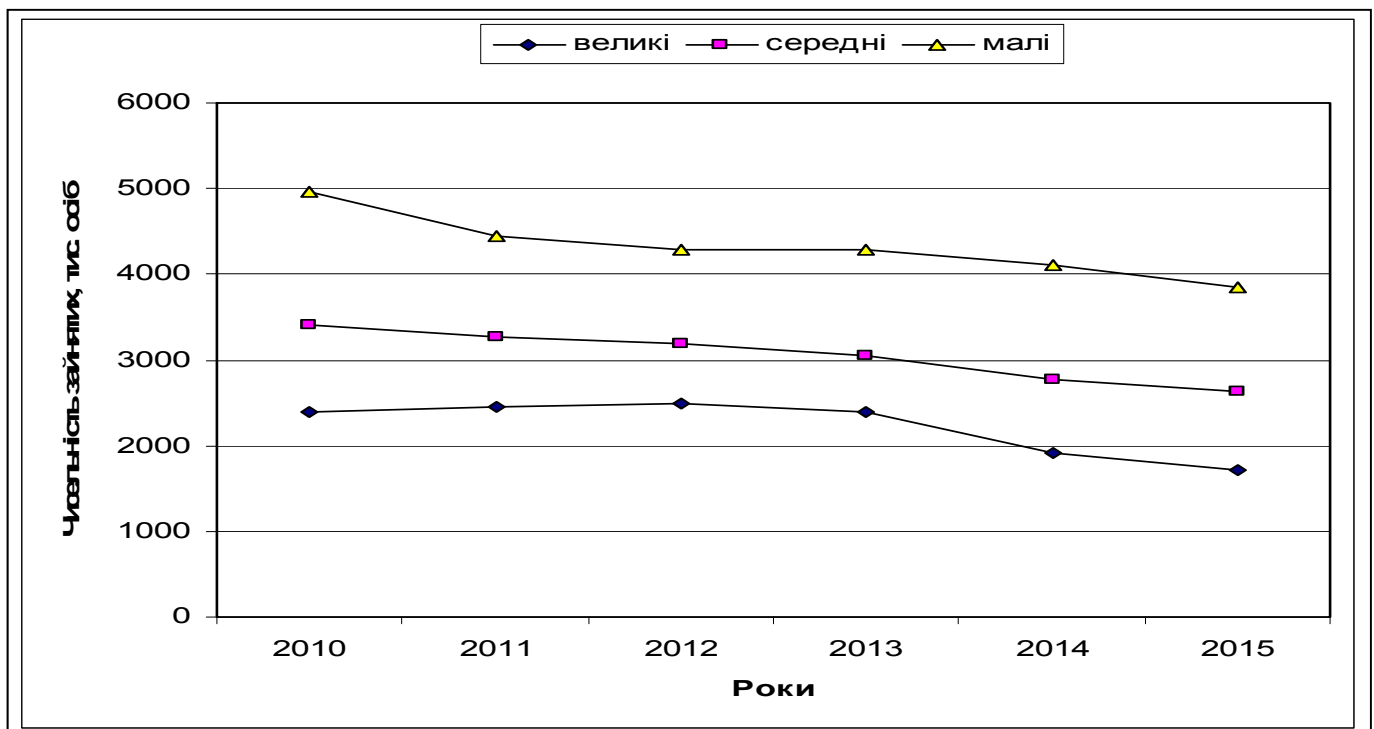

Рисунок 1. Динаміка чисельності зайнятих працівників у суб'єктів підприємництва в Україні у 2010-2015 роках

Все це викликає необхідність збереження, хоча і в модифікованому вигляді, механізмів державного регулювання зайнятості населення – напрямів політики обмеження безробіття як складового загальнодержавного механізму управління економікою у поєднанні з новими правовими принципами зайнятості. Нині у державі існує система регулювання зайнятості, яка складається з органів, головною функцією яких є саме вирішення проблем зайнятості населення та підтримки збалансованості на ринку праці.

Зокрема, Міністерство соціальної політики України, територіальні управління зайнятості, які створені і працюють на всіх рівнях, а також відповідні управління в системі державних адміністрацій – створюють досить потужний механізм регулювання процесів зайнятості на загальнодержавному та регіональному рівнях. Поступово в цьому механізмі набувають значення відносини соціального партнерства та формування підприємницьких структур, що беруть на себе функцію працевлаштування в країні та за кордоном безробітних, які мають високий професійний рівень.

Не менш значущою слід вважати діяльність різних державних установ, що сприяють організації підприємницької діяльності, навчанню ведення власного бізнесу. Важливою особливістю нових підходів до вирішення проблем зайнятості в сучасному механізмі регулювання є те, що поряд зі створенням через державні важелі системи працевлаштування діє система підвищення конкурентоспроможності на ринку праці людей, які бажають працювати, але недостатньо для цього підготовлені. Це свідчить про наявність у цьому механізмі активної складової щодо відповідальності держави за виконання своїх функцій відносно захисту конституційних прав громадян на працю та одержання мінімального доходу чи матеріальної підтримки під час безробіття.

Створення механізму страхування на випадок безробіття та спеціальних фондів для здійснення активної політики щодо працевлаштування теж є важливим механізмом державної політики у сфері зайнятості населення.

Головні напрями та заходи, спрямовані на сприяння громадянам у працевлаштуванні та їх соціальний захист у період безробіття мають бути відображені у програмі зайнятості населення, яка представляє собою перспективний документ органів державної влади. Ними, зокрема, є:

- сприяння розвитку малого й середнього бізнесу та самозайнятості незайнятого населення;
- підвищення рівня взаємодії з роботодавцями щодо підтримки, збереження існуючих та створення додаткових робочих місць, в тому числі за рахунок дотацій роботодавцям і продуктивної зайнятості населення;
- забезпечення зайнятості громадян, неспроможних конкурувати на ринку праці на рівних умовах з іншими претендентами на робочі місця;
- підвищення кваліфікації незайнятих осіб шляхом професійної орієнтації та професійного навчання;
- соціальний захист безробітних і членів їх сімей, удосконалення грошової допомоги безробітним;
- фінансове забезпечення інфраструктури ринку праці тощо.

Особливо слід виділити необхідність сприяння самозайнятості населення, залучення населення до підприємницької діяльності, видачі патентів, які б давали право громадянам надавати різні послуги.

Метою державної підтримки малого підприємництва має стати, зокрема:

- 1) створення умов для позитивних структурних змін в економіці України;
- 2) сприяння формуванню і розвитку малого підприємництва, становлення малого підприємництва як провідної сили в подоланні негативних процесів в економіці та забезпечення сталого позитивного розвитку суспільства;
- 3) підтримка вітчизняних виробників;
- 4) формування умов для забезпечення зайнятості населення України, запобігання безробіттю, створення нових робочих місць.

Державна підтримка малого бізнесу має здійснюватися за такими основними напрямками:

- формування інфраструктури підтримки і розвитку малого підприємництва, організація державної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для суб'єктів малого підприємництва;
- встановлення системи пільг для суб'єктів малого підприємництва;
- запровадження спрощеної системи оподаткування, бухгалтерського обліку та звітності;
- фінансово-кредитна підтримка малого підприємництва;
- залучення суб'єктів малого бізнесу до виконання науково-технічних і соціально-економічних програм, здійснення поставки продукції (робіт, послуг) для державних і регіональних потреб.

З метою ефективного використання можливостей підприємництва для розвитку національної економіки, прискорення економічних реформ, вирішення соціальних проблем і забезпечення реалізації конституційного права громадян на підприємницьку діяльність необхідно, зокрема:

- поліпшити умови для залучення до підприємницької діяльності соціально незахищених категорій населення, безробітних тощо;
- розробити та запровадити в установленому порядку механізм надання одноразової допомоги безробітним для організації ними підприємницької діяльності в межах кошторису витрат державного фонду сприяння зайнятості населення, передбачених на ці цілі;
- вжити заходів щодо створення у вищих навчальних закладах бізнес-центрів і використання інших форм підготовки молоді до започаткування підприємницької діяльності та роботи у сфері малого підприємництва;
- вжити заходів щодо впровадження ефективних форм підготовки, перепідготовки, перекваліфікації незайнятих громадян для роботи у сфері малого підприємництва;
- забезпечити розробку та реалізацію інформаційних заходів, спрямованих на стимулювання створення та діяльності суб'єктів малого підприємництва, підготовку населення до зайняття власним бізнесом, на формування позитивної громадської думки стосовно підприємництва.

Висновки. Узагальнюючи вищезазначені поняття підприємництва, можна зробити висновок, що підприємництво – це діяльність, де господарюючи суб'єкти, використовуючи свої особисті якості, виконують на інноваційній, ризиковій основі відповідні функції для отримання прибутку чи доходу. Базуючись на даному визначенні, слід вважати, що в сучасних умовах у країнах з трансформаційною до ринку економікою підприємництво характерне переважно для малих підприємств. Так звана мала економіка – важливий сектор повноцінного ринку. Без малого бізнесу неможливе становлення цивілізованої ринкової економіки. Малий бізнес виконує декілька функцій, з числа яких можна виділити найбільш суттєві:

1. По-перше, боротьба з безробіттям. Існує думка, що якщо в бюджеті недостатньо коштів, то всі їх потрібно направляти в соціальну сферу і немає потреби в таких умовах говорити про підтримку малого бізнесу, нібито дешевше платити допомогу із безробіття. Але ця думка є неперспективною. Як свідчить світовий досвід, підтримка малого бізнесу є найбільш розумною та ефективною формою боротьби з безробіттям. Вартість створення робочих місць у цій сфері в півтора рази дешевше, ніж в будь-якій іншій. Тобто, підприємці беруть участь у вирішенні державної проблеми забезпечення трудової зайнятості. Для України на даний час це особливо актуально, так як обсяги безробіття безперервно зростають.

2. По-друге, підприємницьку діяльність можна розглядати як своєрідну форму самозайнятості у разі відкриття власного бізнесу у формі одноосібного володіння.

3. По-третє, підприємці виступають як роботодавці, адже відкриваючи нове підприємство вони тим самим створюють нові робочі місця для інших людей.

4. По-четверте, це сприяє формуванню середнього класу. Як показує практика, приватне виробництво народжується з великими труднощами. За короткий час неможливо створити на підприємстві повноцінного власника, сформувати нову ринкову психологію. А підтримка малого бізнесу – це і є найбільш ефективний засіб генерування приватної власності.

5. По-п'яте, пожевлення конкуренції. Конкурентоспроможність товарів є найважливішою умовою виходу фірми на зовнішні ринки. Формування конкурентного середовища в значній мірі залежить від умов, які створені для розвитку підприємництва та малого бізнесу. Поява на ринку безлічі малих фірм і створює для розвитку економіки сприятливе конкурентне середовище. Жодна, навіть найбільш конкурентоспроможна фірма в ринкових умовах не може бути спокійною за свої ринкові позиції, якщо вона не буде своєчасно оновлювати свою технологію, підвищувати якість та розширювати асортимент продукції. Малі підприємства здатні швидше пристосуватися до змін споживчого попиту, знайти свою нішу в ринковому середовищі, проводити постійний пошук нетрадиційних рішень і нових способів дій.

Тому роль і місце малого бізнесу в економіці України важко переоцінити. В умовах переходу України до ринкової економіки активізуються проблеми розвитку підприємницької діяльності, з якою пов'язуються надії на соціально-економічне зростання країни і підвищення рівня життя населення саме завдяки забезпеченню його повної, продуктивної та ефективної зайнятості.

Список використаних джерел

1. Варналії З.С. *Основи підприємництва: Навч. посібник* /З.С. Варналії. 3-тє вид., випр. і доп. – К. : Знання–Прес, 2006. – 350 с.
2. *Господарський кодекс України в редакції від 22.03.2012 року*. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://zakon.rada.gov.ua/cgi\\$bin/laws/main.cgi?nreg=436T15](http://zakon.rada.gov.ua/cgi$bin/laws/main.cgi?nreg=436T15).
3. Кашуба О.М. *Підприємництво в Україні: проблеми і перспективи розвитку* /О.М. Кашуба. // *Економіка та держава*. - 2015. - №6. - С. 103-106.
4. *Офіційний сайт Державної служби статистики України*. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

References

1. Varnalij Z.S. *Osnovy pidpriemnytstva: [Bases of entrepreneurship]: Navch. posibnyk*. Kyiv: Znannya–Pres, 2006. 350 p.
2. *Commercial Code of Ukraine available at 22.03.2012*. : [http://zakon.rada.gov.ua/cgi\\$bin/laws/main.cgi?nreg=436T15](http://zakon.rada.gov.ua/cgi$bin/laws/main.cgi?nreg=436T15).
3. Kashuba O.M. *Pidpriemnytstvo v Ukrajinі: problemy i perspektivy rozvytku*. // *Economica ta derzhava*. 2015. №6. P. 103-106.
4. *Oficijnyj sajт Derzhavnoji Sluzhby Statystyky Ukrajinі*. : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

ДАНІ ПРО АВТОРА

Коваль Світлана Петрівна, кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри політичної економії

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»
вул. Сухомлинського, 30, м. Переяслав-Хмельницький, 08401, Україна

ДАННЫЕ ОБ АВТОРЕ

Коваль Светлана Петровна, кандидат экономических наук, старший научный сотрудник, доцент кафедры политической экономии

ГВУЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»
ул. Сухомлинського, 30, г. Переяслав-Хмельницький, 08401, Україна

DATA ABOUT THE AUTHOR

Koval' Svitlana Petrivna, Ph.D. in Economical Sciences, Docent of Chair of Political Economy
SHEE «Pereyaslav-Khmel'nyts'kyi State Pedagogic University named Grygoriy Skovoroda»
Str. Sukhomlinsky 30, Pereyaslav-Khmel'nitsky, 08401, Ukraine

УДК 368

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЙОГО СТРУКТУРИ

Кучменко В.О.

***Предметом дослідження** виступає процес формування економічної категорії поняття капіталу та його структури.*

***Мета написання статті.** Полягає в дослідженні економічної сутності поняття капіталу підприємства та його структури.*

***Завдання дослідження.** Узагальнено поняття капіталу на основі різних наукових підходів, виокремлено критерії реформування економічної категорії «капітал».*

***Методологія проведення роботи.** Робота виконана за результатами дослідження сучасних вітчизняних і зарубіжних поглядів вчених на визначення економічної сутності поняття капіталу підприємства.*

***Результати роботи.** Наведено визначення категорії капіталу в аспекті бачення вітчизняних і зарубіжних науковців, проведено огляд існуючих підходів категорії та виокремлено критерії.*

***Галузь застосування результатів** полягає в тому, що викладені пропозиції з питань економічної сутності поняття капіталу підприємства нададуть можливість подальшого дослідження структури капіталу в напрямі побудови його економічного механізму.*

***Висновки.** Сформовано власне визначення категорії «капітал» підприємства, що означено як сукупність запасу фінансово-економічних благ, як у формі грошових коштів так і не грошовій формі й капітальних інвестицій, що залучаються суб'єктами господарювання до економічного процесу як інвестиційний ресурс і фактор операційної діяльності в напрямі отримання фінансового результату, функціонування яких в економічній системі базується на ринкових принципах і пов'язане з фактором часу, ризику і ліквідності. Вагомий потенціал у визначенні даної категорії є розгляд її на основі структурного розподілу складових елементів.*

***Ключові слова:** капітал підприємства, фінансові ресурси, активи, критерії розподілу, структура капіталу.*

ЕКОНОМИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ ПОНЯТИЯ КАПИТАЛА ПРЕДПРИЯТИЯ И ЕГО СТРУКТУРЫ

Кучменко В.А.

***Предметом исследования** выступает процесс формирования экономической категории понятие капитала и его структуры.*

***Цель написания статьи.** Заключается в исследовании экономической сущности понятия капитала предприятия и его структуры.*

***Задачи исследования.** Обзор понятия капитал на основе различных научных подходов, выделены критерии реформирования экономической категории «капитал».*

***Методология проведения работы.** Работа выполнена по результатам исследования современных отечественных и зарубежных взглядов ученых на определение экономической сущности понятия капитала предприятия.*

***Результаты работы.** Приведены определения категории капитала в аспекте видения отечественных и зарубежных ученых, проведен обзор существующих подходов категории и выделены критерии.*

***Область применения** заключается в том, что изложенные предложения по вопросам экономической сущности понятия капитала предприятия предоставят возможность дальнейшего исследования структуры капитала в направлении построения его экономического механизма.*

***Выводы.** Сформировано собственное определение категории «капитал» предприятия, обозначен как совокупность запаса финансово-экономических благ, как в форме денежных средств так и не денежной форме и капитальных инвестиций, привлекаемых субъектами хозяйствования к экономическому процессу как инвестиционный ресурс и фактор операционной деятельности в направлении получения финансового результата, функционирование которых в экономической системе базируется на рыночных принципах и связано с фактором времени, риска и ликвидности. Большой потенциал в определении данной категории является рассмотрение ее на основе структурного распределения составляющих элементов.*